

Jogok és igényérvényesítési lehetőségek az egészségügyi ellátással összefüggésben II.

A betegek jogai és kötelezettségei¹

A cikksorozat második eleme szorosan kapcsolódik az előző lapszámban megjelent betegjogi tájékoztatóhoz. Fő célkitűzése ugyanis annak lényegre törő bemutatása, hogy a betegjogok megsértése esetén Magyarországon milyen fontosabb jogvédelmi és igényérvényesítési lehetőségek keretében lehet kivizsgáltatni a problémát, vagy akár vagyoni kompenzációt igényelni. Ezek az ismeretek minden állampolgár számára praktikusak, érdekesek lehetnek, hiszen az egészségügyi ellátással mindannyian kapcsolatba kerülünk. A betegjogokkal ellentétben, melyek szabályozását egy törvényben találhatjuk meg, a jogvédelmi lehetőségeket érintően széttagolt szabályozás jelenik meg, több jogterület sokféle jogszabálya rendelkezik róluk, rendszerük nehezen áttekinthető, így fontos a lehetőségek számba vétele, rendszerezése.

Betegjogi képviselő

A betegjogok érvényesítését érintő tájékoztatás, a jogérvényesítés segítése, a jogok betartásának figyelemmel kísérése érdekében jött létre a betegjogi képviselő jogintézménye az egészségügyi tör-

vény hatályba lépését követően. Az egészségügyi intézmények jogszabály által előírt kötelezettsége, hogy a betegjogi képviselő nevét, telefonszámát, e-mail elérhetőségét és fogadóórájának időpontját jól látható helyen közzétegyék. A betegek személyesen a fogadóóra-

ban, telefonon, és írásban is kereshetik a betegjogi képviselőt, mely megkeresésnek többféle célja és eredménye lehet. Kérhetnek tőle tájékoztatást a betegjogokat, jogérvényesítési lehetőségeket érintően, illetve észrevételt is fogalmazhatnak meg az ellátással

összefüggésben. Amennyiben a sérelmet szenvedett panasszal szeretne élni, a betegjogi képviselő segít eligazodni a panaszkezelési lehetőségek között, segít a panasz megfogalmazásában, az egészségügyi dokumentációhoz való hozzáférésben.

Jelenleg országosan 23 betegjogi képviselő tevékenykedik, elérhetőségükről az alábbi honlapon tájékozódhatunk:

<http://www.ijsz.hu/jogvedelmi-kepviselok-elkerhetosegei.html>

Panasztétel az egészségügyi szolgáltatónál, illetve a fenntartójánál

Az egészségügyi törvény biztosítja a beteg számára a lehetősé-

get, hogy az egészségügyi ellátással összefüggésben panaszt tegyen az egészségügyi szolgáltatónál, illetve annak fenntartójánál. Az intézményi panaszkezelés folyamata, ahogyan a nevében is benne foglaltatik, nem ad a kórháztól független vizsgálati lehetőséget, az intézményen belül, első, általános lehetőségként áll a sérelmet szenvedett betegek rendelkezésére. Valamennyi egészségügyi szolgáltató számára kötelező előírás, hogy rendelkezzenek a panasz kivizsgálására vonatkozó részletes szabályzattal. Az egészségügyi szolgáltató, illetve a fenntartó köteles a panaszt kivizsgálni, és ennek eredményéről a beteget a lehető legrövidebb időn belül, de legfeljebb 30 munkanapon belül írásban tájékoztatni. A panasz

kivizsgálásának szabályai egészségügyi szolgáltatóként változnak. A szabályzat kikérhető az intézménytől, illetve több esetben megtalálható az egészségügyi szolgáltató honlapján.

Panasztétel az egészségügyi államigazgatási szervnél

A 2013. évi CLXV. törvény alapján bárki fordulhat állami vagy önkormányzati szervhez panasszal vagy közérdekű bejelentéssel. Az egészségügyi szolgáltatásokat érintően is él ez a jogosultság, méghozzá az adott egészségügyi szolgáltató működési engedélyének kiadására jogosult egészségügyi államigazgatási szerv irányába tehető. Ezt a feladatot attól

függően, hogy milyen tevékenységet végez az egészségügyi szolgáltató, az országos tisztifőorvos, vagy a székhelye szerint illetékes járási hivatal látja el, és a működés engedélyezésén túl felügyeletet is gyakorol az egészségügyi szolgáltató felett. A panasszal kapcsolatos döntés meghozatalában fontos szerep jut az egészségügyi szolgáltatók szakmai felügyelete érdekében működtetett szakfelügyeleti rendszernek is. Az érintett terület szakfelügyelői vizsgálják, hogy az ellátás az egészségügyi jogszabályok, irányelvek, módszertani levelek, szakmai protokollok szerint történt-e. Az eljárás értesítéssel zárul, kötelező határozat nem születik az eredményeként.

Panasztétel az etikai bizottságnál

Amennyiben az egészségügyi ellátás során elszenvedett jogsérelem kimeríti az etikai vétség fogalmát is, a Magyar Orvosi Kamara területi szervéhez is lehet fordulni. Etikai eljárást a Kamara illetékes területi szervének etikai bizottsága ugyanis nemcsak hivatalból folytathat le, hanem a hozzá beérkezett panasz alapján is. Az etikai eljárás jellemzője, hogy nem egészségügyi intézmény, hanem konkrét egészségügyi dolgozó ellen zajlik az eljárás, melynek eredménye az eljárás alá vont személy elmarasztalása is lehet. Ha az eljárás panaszbejelentés alapján

indult, az etikai bizottság az etikai felelősség tárgyában hozott határozatát közli a panaszossal is.

Ombudsmanhoz fordulás lehetősége

Amennyiben egy egészségügyi intézmény tevékenysége vagy mulasztása a beteg alapvető jogát sérti, vagy az alapjogi jogsérelem közvetlen veszélye áll fenn, a beteg az alapvető jogok biztosához is fordulhat panaszával. A biztos betegjogokkal összefüggő panaszokkal kapcsolatos hatáskörét az alapozza meg, hogy az emberi méltósághoz való jogból, mint Alaptörvényben nevesített alapjogból levezethetők a betegjo-

gok. Az ombudsman az egészségügyet érintő kérdések vonatkozásában meglehetősen szűk hatáskörrel rendelkezik, orvos-szakmai, etikai, kártérítési kérdésekben ugyanis nem foglalhat állást. Ezért gyakori a beadvány hatáskör hiányában történő elutasítása. Amennyiben az ombudsman vizsgálatot folytat le ennek során különböző jogosítványokkal rendelkezik. Így például a vizsgált szervtől felvilágosítást, a keletkezett dokumentumok másolatát kérheti, vizsgálatra kérheti fel az érintett hatóság felügyeleti szervét, helyszíni ellenőrzést folytathat. Amennyiben megállapítható, hogy az alapvető jog sérelme vagy annak közvetlen veszélye fennáll, akkor az alapvető jogok biztosának többféle intézkedési lehetősége van. Hatósági jogkörei nincsenek, kötelező erejű döntést nem hoz, bírságot nem szabhat ki, viszont lehetősége van arra, hogy a probléma orvoslására ajánlást fogalmazzon meg az érintett szerv vagy annak felügyeleti szerve számára.

Az alapvető jogok biztosának elérhetőségeiről a honlapján nyújtanak tájékoztatást:

<https://www.ajbh.hu/elerhetosegeink>

Egészségügyi közvetítői eljárás igénybevétele

A közvetítői eljárás egy együttműködésen alapuló, békés konfliktus

kezelési forma, amelyben a felek egyezsége jutását pártatlan személy, a mediátor segíti elő. A közvetítő feladata abban áll, hogy a problémamegoldó folyamatot kontrollálja, tehát nem bírál, nem értékkel, nem dönt a felek közötti jogvitában. A szerepe a felek álláspontjának közelítésében, a felek közötti kapcsolat javításában áll. Jelenleg Magyarországon külön törvényben szabályozott egészségügyi közvetítői eljárás áll a jogkereső betegek rendelkezésére. Az egészségügyi közvetítői eljárás kérelemre indul, a kérelmet a Magyar Igazságügyi Szakértői Kama-

„A panasszal kapcsolatos döntés meghozatalában fontos szerep jut az egészségügyi szolgáltatók szakmai felügyelete érdekében működtetett szakfelügyeleti rendszernek is.”

ra illetékes területi szervénél kell előterjeszteni. (8 területi szerv van, lásd: 1995. évi CXIV. törvény 5. § (2) bekezdését). A kamarára a közvetítői eljárás lefolytatása iránti kérelmet megküldi a másik félnek, a közvetítői eljárás ugyanis önkéntes, ahhoz, hogy lefolytatható legyen, mindkét fél hozzájárulása szükséges. Ha mindkét fél hozzájárulását adta, az általános eljárási költségek befizetését követően meg kell állapodniuk az

egészségügyi közvetítői tanács összetételében, ezt követően kiűzhető a tanács első ülése. Az eljárás célja a felek között felmerült jogvita egyezséggel történő lezárása. Ha az első üléstől számított négy hónapon belül nem sikerül egyezséget létrehozni, a tanács az eljárást megszünteti.

Békéltető testületi eljárás igénybevétele

A békéltető testületek a megyei és fővárosi kereskedelmi és iparkamarák mellett működő független testületek, melyeknek célja a fogyasztói jogviták bíróságon kívüli rendezése. A békéltető testületek a fogyasztó és a vállalkozás közötti, az áruk és szolgáltatások minőségével, biztonságossá- gával, termékfelelősségi szabályok alkalmazásával, illetve szerződések megkötésével és teljesítésével kapcsolatos jogvitákkal

foglalkoznak. Az egészségügyi szolgáltatások területén meglehetősen szűk hatáskörrel rendelkeznek, a kialakult gyakorlat szerint ugyanis a beteget akkor tekinthetjük fogyasztónak, ha közvetlenül fizetett az egészségügyi szolgáltatásért. Azaz ha például magán egészségügyi szolgáltatást vett igénybe, állami egészségügyi szolgáltatónál kiegészítő térítési díj mellett kényelmi szolgáltatásokat vett igénybe, egészségbizto-

sító által nem finanszírozott fogászati ellátást vesz igénybe, vagy például egészségmegőrző, illetve gyógyászati terméket vásárol. A békéltető testület eljárását kizárólag a fogyasztó kezdeményezheti, a testület 3 tagú tanácsban jár el. A békéltető testületi eljárás elsődleges célja, hogy a felek olyan egyezsége jussanak, mely a jogszabályoknak megfelelő. Ez esetben a tanács határozatával jóváhagyja az egyezséget és kötelező erejű döntés születik. Az eljárás viszont akkor is döntéssel zárul, ha a felek nem tudnak egyezsége jutni, ilyenkor az eljáró tanács hoz döntést.

A békéltető testületek elérhetőségeiről, eljárásáról bővebb tájékozta-

tást a következő honlapon találunk: <https://bekeltetes.hu/>

Polgári peres eljárás kezdeményezése, egyezség a perben és peren kívül

Amennyiben a beteget az egészségügyi szolgáltató jogellenes magatartásával okozati összefüggésben vagyoni kár vagy személyiségi jogsérelem érte, polgári peres eljárás keretében is igényelhet kártérítést, illetve sérelemdíjat. A polgári pert keresetlevéllel kell megindítani, és rendszerint jogi képviselőre is szükség van az eljárásban. Szemben a többi igényér-

vényesítési lehetőséggel a peres eljárások sok esetben hosszabb időt vesznek igénybe. A polgári peres eljárásban arra is lehetőség van, hogy a felek egyezséget kössenek, és ilyen módon rendezzék jogvitájukat. Amennyiben a felek által kötött egyezség megfelel a jogszabályoknak, azt a bíróság jóváhagyja, és ugyanolyan jogi kötőerő kapcsolódik hozzá, mint a bíróság által meghozott ítélethez. Ismert a hazai eljárásjogban az egyezségi kísérletre idézés jogintézménye is, melynek lényege, hogy a felek peres eljárás folyamatban léte nélkül is megjelenhetnek a bíróság előtt annak érdekében, hogy egy korábbi közvetítői eljárásban létrejött

megállapodást egyezségként jóváhagyjon a bíróság, vagy ennek hiányában a bíróság előtt próbáljanak meg egyezsége jutni.

Közjegyző előtti egyezségkötés lehetősége

Polgári peres útra tartozó jogvitában a keresetindítás előtt közjegyzőnél is kérhető egyezségi kísérletre idézés. Amennyiben a kitűzött határon megjelenő felek egyezsége jutnak, és ez az egyezség megfelel a jogszabályoknak, a közjegyző egyezséget jó-

váahagyó végzést bocsát ki. Ehhez ugyanolyan jogi kötőerő kapcsolódik, mint a bíróság által hozott ítélethez. Az eljárás feltétele, hogy sem polgári per, sem más közjegyző előtti egyezségi eljárás ne legyen folyamatban.

Feljelentés bűncselekmény elkövetése esetén

Amennyiben a jogsértés bűncselekményt valósít meg (leggyakrabban a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés tényállása merülhet fel egészségügyi szolgál-

tatással kapcsolatban), feljelentés is tehető. Feljelentést az ügyészségnél vagy a nyomozó hatóságnál lehet tenni. A feljelentést más hatóság és a bíróság is köteles fogadni, és azt a nyomozó hatóságnak, illetve az ügyészségnek megküldeni. Csakúgy, mint az etikai eljárás, a büntetőeljárás is egészségügyi dolgozó és nem egészségügyi intézmény ellen folyik. A feljelentés alapján nyomozás rendelhető el, melynek eredményeként vádemelésre is sor kerülhet, az eljárás végső fokon pedig a terhelt marasztalásához, büntetés kiszabásához is vezethet.

Összegzőképpen megállapítható, hogy az egészségügyi törvény a betegek számára széleskörű jogosultságokat biztosít, kifejezetten magasra teszi a jogvédelem szintjét. A követelmények sok esetben nehezen megvalósíthatók, így sajnos vannak olyan betegjogok, melyek gyakran sérülnek (pl. tájékoztatáshoz való jog, emberi méltósághoz való jog, orvosi titoktartáshoz való jog). Levonhatjuk azt a következtetést is, hogy a betegjogok megsértése esetén sokféle lehetőség közül választhatnak a jogkeresők, ami kedvező, hiszen a különböző típusú, súlyú jogsértések kezelésére különböző szinteken működő, különböző típusú jogvédelmet, igényérvényesítést, kompenzációt biztosító lehetőségekre van szükség. Azonban a rendszer túlzott széttágoltsága nehezen áttekinthetővé teszi azt. Emiatt, illetve az egyes igényérvényesítési utak gyakorlati működésének problémái következtében megállapítható, hogy több, a felek jövőbeni jó viszonyának fenntartása szempontjából egyébként kifejezetten előnyös jogvédelmi lehetőség kihasználtsága csekély sajnálatosan, a betegek a peres eljárást preferálják, illetve a betegjogi képviselők megkeresése is gyakorinak mondható.

DR. ZÁKÁNY JUDIT PHD
tudományos munkatárs
Debreceni Egyetem Állam-és
Jogtudományi Kar

LÁBJEGYZET

¹A tanulmány a 120901 ÁJP számú projekt keretében a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a PD_16 pályázati program finanszírozásában valósult meg.